

Szerkesztőségi iroda:

Dobay János könyvnyomdája, saját házában.

Kiadó hivatal:

Winkle Gábor könyv-árú üzlete, főtér, Prág-ház.

Megjelen
hetenként egyszer,
minden vasárnap.

Előfizetési díj:

Három óra . . . 1 ft
Hat óra . . . 2 ft
Kilenc óra . . . 3 ft

BÉKÉS

VEGYES TARTALMU HETILAP.

Hirdetések felvételnek Gyulán Winkle Gábornál és a szerkesztőségénél. — Pesten Haasenstein és Vogler hirdetési-irodájában (úri utca 13. sz.) — Bécsben Schmid Edmund hirdetési irodájában (Weihburggasse, Nro. 22.)
Hirdetési díj: 50 szóig egyszeri hirdetésnél 60 kr., 100 szóig 1 frt., kétszeri hirdetésnél 25%, háromszori hirdetésnél 50% elengedés. — Nagyobb hirdetéseknek méltányos árelengedés. — Nyiltér Garmondsora 10 kr.

Előfizetési felhívás

„BÉKÉS“

1873-ik évi egész folyamára.

Előfizetési ár: Egész évre . . . 4 frt.
Fél „ . . . 2 frt.
Negyed „ . . . 1 frt.

A „Békés“ új év első vasárnapjától kezdve, az eddigi nagyságban, de czélszerűbb alakban fog megjelenni. — Előfizetési ára marad — mint a lap homlokán jelezve van — a régi.

A gyűjtő iver csak a lap mellett küldetek szét eddigi t. előfizetőimnek, kérve őket azokat ismerők körében terjeszteni és az eredményt — ha lehetséges — december hó 20-ig velem tudatni, — hogy időm maradjon a fogamatba veendő változások végett kellő időben intézkedni.

Alább közlöm azon t. előfizetőim névsorát, kiknek előfizetési még a jövő évre is kiterjednek, hozzájuk azon kérelmet intézem, sziveskedjenek előfizetési összegeiket egyik vagy másik gyűjtőnél úgy kiegészíteni, hogy azok rendes évnegyed vagy félév végéig terjedjenek, nehogy csonkított előfizetéseik tévedésre szolgáltatassanak alkalmat.

A pontos megjelenés és szétküldés kiváló gondjaim közé tartozand.

T. gyűjtők 8 előfizető után tiszteletpéldány vagy annak árában részesülhetnek.

Eddigi szives pártfogásáért t. előfizetőimnek és munkatársaimnak legmélyebb hálámát kijelentem.

Gyulán december elején 1872.

Dobay János

a „Békés“ kiadó-szerkesztője.

— A muzeumi alapra következő adományok folytak be: Püspöki Alajos ur 71. sz. gyűjtő ivén: Sarkadról: N. N. 1 frt, Márki János 5 frt, N. N. 50 kr., Trajánovics Ágoston 50 kr., Püspöky Bertalan 1 frt, Püspöky Alajos 2 frt, összesen 10 frt. — Kimutatja Kratochvill József könyvvezető.

Megyei muzeumunk ügyében.

Igaz hogy ily intézményünk most még nincs, de a „Békés“ f. évi 31-ik számában foglalt felhívás, szeretjük hinni, első lépés arra, hogy ennek érdekében a megye közönsége a czélhoz vezető mozgalmat megindítsa; mert jól mondja az idéztem felhívás, hogy „Békésmegyének mint másban, ugy abban sem lehet hátramaradnia.“

Nem lehet hátramaradnia! mert ime, e nemes versenyben megindult már előttünk Abauj, Bihar Fehér, Szabolcs, Szepes-, Temes Aradmegye, Győr, Sopron, Posony városa és mások, melyeket hirtelenben elő sem tudunk számítani.

Azt nem lehet fölteni művelt közönségünkről, hogy ez eszmének szép és üdvös voltát felfogni ne tudná és előmozdítani ne akarná, csak alkalom kell, mely ezt az ügyet felszínre hozza s mintegy napirendre tűzze, és emberek, kik a dolognak élére álljanak.

A mi az alkalmat illeti, az már régóta kínálkozik.

1868. szeptember havában történt, hogy id. Mogyoróssy János ur, könyv- és régiségtárat — saját szavai szerint — „szülő-

földe iránti hálás szeretete s a tanügy előmozdítása érdekében: a gyulai r. kath. tanodának, „illetve Gyula város közönségének“ ajándékozta.

Még akkoriban Magyarországon nem volt fölbredve a megyei vagy városi muzeumok eszméje, s ily nemű intézmények, ha keletkeztek, nagy szerényen csak egyes iskolák árnyában húzódtak meg. Ez az oka, hogy a nagylelkű ajándékozó is, munkás élete gyümölcsét a közönség közkincsévé óhajtván tenni, azt közvetlenül annak az iskolának ajándékozta, melyben ő az elemi ismereteket nyerte s mely gyűjteményének helyet ajánlott fel. De fönnb idézett szavai szerint tényleg Gyula város közönsége, vagy esetleg még nagyobbkörű közönség szemlémi haszna nebegeti szemei előtt.

Azóta a körülmények e tekintetben több oldalról változtak.

Először is a régészet, mely általában is, de különösen hazánkban a legújabb tudományok közé tartozik, országsszerte oly mérvű lendületet vett, hogy kutatása eredményeit a pesti nemzeti muzeum minden csökkenés nélkül megoszthatja a vidékekkel; sőt minthogy a lelkesülés másokban is lelkesedést akar előidézni, ezt a régiségbuvárok éppen az által vélik legjobban elérhetőnek, ha a tüzetesb fürkészés folytán a föld gyomrából napvilágot látó s egyéb ide vágó értékes tárgyakból minél számosabb vidéki gyűjtemény keletkezik, mely a fővárost nem, vagy csak ritkán látogatható közönségben is érdekeltséget és kedvet keltsen föl azon tárgyak iránt, melyeket eddig vagy semmire sem becsült, vagy ha anyagában értéket gyanított, a tudományra hasznavehetetlen uton-módon tett el láb alól.

Ez a körülmény idézte elő a mozgalmat, mely a művelt külföld példájára most már mindenfelé megyei vagy váreai muzeumok létesítésén fáradozik.

De másodsor, a rom. kath. tanoda helyzete is olyan, hogy a kebelében őrzött muzeumot birtokában meg nem tarthatja. Nem pedig azért, mert a részére kimutatott hely oly szűk, hogy már most sem lehet benne a meglevő tárgyakat úgy elhelyezni, amint azt a muzeum czélja és a tudnivaló igénye megkövetelné. Pedig a tárgyak napról-napra szaporodnak, s csupa szánalom nézni a lelkes alapítót és rendezőt, a mint egyrészt örül e gyarapodásának, másrészt majd kétségbe esik hogy hova tegye az örvendetes szaporulatot. Tágitani kellene tehát a helyiséget, de hol és merre? vagy ha máshová áttenni, de hová? Hely és pénz kellene ehhez, de a jelen viszonyok közt sem kívánni, sem remélni nem lehet a kath. hitközségtől, mely iskoláinak miként szaporítása, mint legégetőbb kérdés megoldásával van elfoglalva, hogy ez ügyben oly intézkedést tegyen, mely a muzeumnak hosszabb időre célszerű fennállhatást biztosítson.

De tegyük fel, hogy a kath. hitközség a muzeumnak megfelelő helyet mutat ki. Másik kérdés: kire bizza annak szakértő gondviselését és felügyeletét, ha id. Mogyoróssy János ur — a kit az Isten a megyei tudományosság nagy hasznára sokáig éltessen! — minden halandó közsorsa szerint oda jut, a honnan most kincsei egy részét buvárolja? A muzeum nem oly valami, mit egy szobában szép csendesén zárva tarthatunk. Kincs az, melyet a véka fölött kell tartani, folytonosan gyarapítani, rendezgetni, és pedig megfelelő szakismerettel s nagy kedvvel, mert különben czélját téveszti és értéktelen lomtárrá válik. Ki fogja ezt a jö-

vöben teljesíteni? Tanítóink vállaira ezt a terhet nem rakhatjuk, mert ők szerény ellátásuk mellett éjt-napot a tisztességes megélhetés gondjára kénytelenek fordítani; azután ők többnyire még oly kornak neveltjei, melyben az ide vágó szakismeretet sem volt alkalmuk elsajátítani. Ha pedig szakértők és erre vállalkoznak, mindenesetre csak illő díjazás mellett fogják ezt tenni, a mi megint kényes, mert zsebet érintő körülmény.

Mind ez oda mutat, hogy muzeumunk az iskola tulajdona nem maradhat, mert így sem fennmaradás, sem óhajtott mérvben való gyarapodás, sem kellő gondviselésre nincs kilátása.

S ezen csodálkozni sem lehet; mert mindenki, a ki a muzeum fogalmát és rendeltetését jól szemügyre veszi, belátja, hogy ily intézmény sokkal több gondnal és költséggel jár, mintsem egyes felekezeti helyhez kötött és szűk kört befogó szárnyai alatt virágozhatnék. Ehhez ha több nem, legalább is egy városnak meleg részvéte szükséges.

Érezte ezt a lelkes alapító is, azért nem mulasztotta el alapító levelében kifejezni s azóta is minden alkalommal hangsúlyozni, hogy muzeumát Gyulaváros közönségének szánta.

Ezen okoknál fogva cseppet sem lehet kétkedni, hogy a gyulai kath. hitközség szívesen lemond a kebelében letett könyv- és régiségtár birtokjogáról és a legnagyobb készséggel fogná azt egy létesítendő „megyei muzeum“ magva és alapja gyanánt a megye közönségének átengedni. A mi pedig tudós alapítónkat illeti, róla éppen sértés volna feltenni, hogy az ügy és közönség érdekében szándékolt ily változás ellen kifogást tenne.

Ime itt az egyik kínálkozó alkalom egy „Békésmegyei muzeum“ alapítására.

Hogy pedig a tisztelt megyei közönség meggyődjék arról, hogy már csak ez az egyik indító ok is megérdemli e tervhöz való csatlakozását, nem lesz fölösleges rövid vázlatot nyújtani a gyulai muzeum jelen állapotáról.

U . .

Egy világitó fátkya.

(A szabadkőmivességhez.)

II.

„Hiszen a jezsuitizmus újra támad, újra szervezkedik, újra kezdi a sötétség, babona és vakhit üzelmeit“ mondja cikkiró a „Békés“ 35-ik számában. Természetes, mint szabadkőmives a jezsuitizmusnak barátja nem lehetván előszedi a katolikus ellenes hírlapokból ama alaptalan vádakat, melyek már milliomszor nem egyedül katolikus, hanem protestans írók által, kik a jezsuitizmusról méltánylólag nyilatkoztak, megczáfoltattak. Jól tudja a szabadkőmives cikkiró, hogy a jezsuitizmus mindig hatalmas és erős védgát volt a katolizmus elleni, de legfőképen a szabadkőmivesek törekvései ellen. Hogy tehát e kitűnő szerzetesrendet, és ezzel a katolizmust depopularizálhassa, hogy Békésmegyei közgyűlését is e szerzetes rend elleni nyilatkozatra bírassa, már előre készíti és egyengeti az utat, állítván, hogy a jezsuiták a sötétség, babona, vakhit, munkátlanság stb. emberei, kiket egy szabad országban tünni nem lehet. Ez aztán „szabad egyház, szabad államban“! És ha szabad kérdeznem sza-

badkőmives cikkiró urtól, miért szenvedik hát meg a jezsuitákat Angliában, Amerikában, Belgiumban, hol elég politikai szabadság uralkodik? Erre aligha tudna felelni.

Elég az hozzá, hogy mióta Bismark a jezsuita üldözést megindította nekünk magyaroknak is csak kell valamit tenni változás kedvéért, és a journalistika gyerekes hősködését a jezsuitákon kell lehitetni. A megyékben és városokban olcsó népszerűsége áhi-tozó rosztólus és szószólok, néhány száz ujságíró, Bismark, és a szabadkőmivesek pressioi által a magyarországi 8 millió katolikusnak hátrálni kell. Ezeknek nincsen létezési joguk. Ezeknek vallásos meggyőződésüket, és szabadságukat el kell nyomni, mert ezt a szabadkőmivesek is akarják. Hát nem tudják-e a fontoskodó, tudományosnak látszani akaró, de nem az igazságért, a közszabadságért harcoló urak: hogy midőn a katolizmus szervezetét tagjaiban bántogatják, s üldözik legtudósabb, legfeláldozóbb szervezetét — a jezsuitákat: nem csak hogy saját felekezeteik érdekét nem mozdítják elő, de épen aláásták valamennyiünk szabadságát és vallásos meggyőződését. Mert ha minden vallásfelekezetenek vallási céljai előmozdítására nem szabad saját papjait, tanítóit, nevelőit, akár különállva, akár testileg kiképeztetni, s azután ezek, mint olyanok által a világiak nevelését a vallás szabályai szerint eszközölni, s a vallás czéljaira fordítani s imáztatni — akkor nem látjuk be: mint álljon meg akármelyik vallás?! — Hiszen minden vallásnak kell, hogy legyen tudós papja, hacsak a nazarénusok vallását nem tartjuk legokosabbnak, hol nincsen e végre papok kiképzése, hanem pap mind az, ki magát elég okosnak tartja, hogy a bibliát másoknak magyarázza. Hogy esnék a protestansoknak. ha mi azt kívánunk: ne legyen nekik sem tudós papjuk — mert ezek idézik elő a vizsalyt a más vallás tudós papjaival való vitázás által; tehát üldözzük ki őket is az országból, s mihelyt nem lesz egyetlen pap is az országban, leszünk mindannyian nazerenusok, akkor magától megszűnik a jezsuita harc is. Ime, ide lyukad ki az egész jezsuita kérdés: mert ez belügy, mely a protestanst, a görög keleti vallásút, a zsidót, s a többi 100 felekezetenem illeti, s a meny nyiben illeti: életkérdését képezi valamennyinek. Ezek jogaihoz nyulni nem szabad. Sőt maga az országgyűlés minden kérelmezés nélkül, még jogokat is osztogat nekik. Tőlünk katolikusoktól még azt is elszedegetik, a mit 1000 éves alkotmány biztosított.

Hja azok nem babona — nem vakhitűek, azok a világozság fiai. — Mojzes könyveiről senki sem beszél, amde igenis — van szó Jézus evangéliumáról. — Hogy a polgárszidó köse rezik, környülmétél, — nem eszik fazekainkból, kinek mi köze van hozzá. Ez nem babona — vakhit. — De hogy a katolikus ember bőjtől, ünnepeket tart, keresztet vet magára; hogy tiszteli papját stb. Hja, már ez mind baj, ez mind vakhit, és sötétség, Az elsza-

kadt atyfiak mit tanítottak tegnap és mit tanítanak ma? erre senkinek sincs gondja; de ha a katolikus ember ősi hitzikkelyeihez híű ragaszkodik, ah! már itt nagy láрма támad, és még az egyházakat „ad audiendum verbum“ is ezítálják. — A katolikusnak, a jezsuitának tehát nincsen létezési joga, mert babonás hitű, vakhitű, munkátlan, minden rosznak kútfeje a jezsuita, mert ezt a kis és nagy lapok tudós akatholikus szerkesztői, munkatársai, a szakadkőművesek így tanulták Garibaldi, Sue Jenő, Hugo Viktor, Balsac, Dumas és Sand-féle hírhedt regényei- és ellenséges érületű munkáiból.

„A szabadkőművesek legnagyobb része az, a mi a herék a méhek közt. Léleklomb szegények, mint ezek, szorongalomban — a lustaság és élvezetnek szolgálván, mint a herék.“ Ezt egy szabadkőműves mondja „der vollkommene Baumeister“ című munkájában 56. lapon. (Leipzig 1866-ik évben adatkott ki.) Hogy mondhatja tehát „Békés“-ben a szabadkőművesek cikkirója, hogy a szabadkőműveség czélja „munkásság“?!

De menjünk világító fáklánkkal tovább, hogy láthassuk, miszerint a szabadkőművesek üzik a sötétséget, vakhitet, és nem a jezsuiták. — A szabadkőművesek a legnagyobb zsarnokok, és vakhitűek. — „Sardena“ oder der vollkommene Baumeister“ a 32-ik lapon azt mondja: „Egyébiránt, okos, böles, és szükséges dolog volt, és e mai nap is felette fontos, hogy a szabadkőművesek szertartásokat játszanak, a nélkül, hogy legkisebbé is tudnák, valóban mit jelentenek azok?“ — 39. lapon ez áll: „Történeti igazságok csak keveseknek valók.“ — 54. lapon: „Előbb lesz kőműves az ember, mintsem tudná, mi a kőműveség?“ — „A szabadkőműveség lényege jelképeken alapszik.“ — „A szabadkőműveseknek legfelsőbb, és tulajdonképi titka, csak hagyományok és megbizottak által szállott át és igen kevesen vannak annak birtokában.“ — 70. lapon pedig ez áll: „A mi szertartásaink, jelképeink, nyelvünk stb., — oly kevésbé magyarázhatók a szabadkőműveség ürügyelt főczéljából, a bármi értelemben vett jótékonyaságból, mint a zsidók, szertartási törvényei a legfelsőbb

lénynek bölcseségéből, és jóságából; ha csak a szabadkőművesi jótékonyaság alatt valami oly megfoghatatlant, és minden józan ésszel ellenkezőt nem képzelünk, mint az orthodox zsidóhit buzgólkodó Jehova bölcsesége és jósága alatt gondoltak. Én a mi rendünk gyűléseinek történetében a zsidó Schanhedrinnek történetét találok.“ — „Mi a kőműveség alapczélja?... Egy titokteljes arc, vagy önelégült mosoly, volt a felelet.“ — 78. lapon: „A felvételnél meztelenítsék le a bal mellét, és jobb térdét a felveendőnek, és tiportassatok le vele egy cipőt: köséséket be szemét, — vigyék a fekete kamarába!“ — A 80. lapon: „Mi neve önnek? felelet: Jubalkain.“ — A 100. lapon: „Nem jó, ha az ember a sötét éjéből mindjárt a napvilágba vezetetik; a homályosság jótékonyabb, mint a világosság, oly kőművesi oktatások, melyeket sem fel fogni, sem használni nem lehet, és csak romboló rendtelenségek az emberre nézve.“ — 119. lapon: „Ebből könnyen megmagyarázható, miért lesznek a gondolkodó fők a szabadkőművesi szertartások iránt közömbösök.“ — 120. lapon: A kőműves rendben igen sok képtelenségre akadunk. Szerencse, hogy a legtöbb testvér a páhoiyan kívül tovább semmiről sem aggodik, — ők szabadkőművesek, az asztalnál jóízűen lakmároznak, és így minden jó van.“ — 149. lapon: „A páholyok megelégszenek a felvételekkel, a pénztárak megtöltésére; a tudományok bővítésére kevés vagy semmi sem történik.“ — 174. lapon: A scott tanoncz- és legénytábla magyarázatát illető kérdések... „Kérdés: Mit látott ön a páholyban?... Felelet: A mi megdicsőült atyánknak koporsóját, és meggyilkoltatásának eszközeit. Kérdés: Miképp vettett ki a holttest? Felelet: Megtörtént vele, a mi igazságos volt. Mert a nyaka bevágatott, szíve összeszaggatott, nyelve és belei a tenger mélyébe vették, teste hamuvá égettetett, és a hamu légbé szórattott! — Kérdés: Ki tette ezt? Felelet: A kőműves testvérek. Kérdés: Ki volt ez, kinek holtteste ily kegyetlenül bántalmaztatott? Felelet: Ez azért történt (tehát nem hogy ki volt? hanem miért történt) hogy annak semmi emléke a kőműves test-

vérek között fenn ne maradjon, — a végett én nem kérdeztem.“

Ime tisztelt olvasó! Mindezeket a fentemlített szabadkőműves munkából irtam ki. Így nyilatkoznak maguk a szabadkőművesek önmagukról. Van-e, volt-e a világon emberi intézmény, a hol az emberi elme, és ennek felvilágosodása méltatlanabban meggyaláztatott volna, mint ezen szabadkőművesi, „Rubagas“, vagy „Bramarba“, vagy minek mondjuk már? — Hiszen ehhez képest az „eleuzinumi titkok“ — az „egyptomi chyromantia“ és „necromantia“ valódi platói bölcsesség — Lehet-e egy ily intézménynek a tudományterén valami jogosultsága, vagy nemes és tiszta iránya?! A fentebbi idézetekből bizonyos, hogy a szabadkőművesek munkátlanok, vakhitűek, zsarnokok, a tudományok bővítésére keveset vagy semmit sem tesznek, tehát tétlenek; de munkások ők az egyház felforgatásában, a jezsuiták üldözésében, a katholicismus megsemmisítésében, szóval: mindannak lerombolásában, mi szent és isteni. Jól mondja Bollanden: „A mai materialismus, — mely a szabadkőműveség evangéliuma, — nem haladás, nem felvilágosodás. Vogt, Moleschott, Büchner, és az összes szakképzett materialisták semmi új tudományt nem alapítottak, ők csak a régi Saducaeusmusnak undok törkölyét újra felmelegítették. Az ő tudományos buvárlatuk eredménye egy részben hátralépés 18 századdal.“

Es ez a szabadkőművesi felvilágosodás! A vörös tűzláng a pokol fekete éjében. A szédelgők, uzsorások, csálók egész serege a „szabadkőművesek“ páholyából kerül ki, kik a népet lelketlenül kiszivattyúzzák. Mert ki Istent nem ismer, ott a becsületesség, nemes szív, tiszta erkölcs és erény is elenyézik. — És ilyen embereknek van létezési joguk az országban. De egy tudományos szerzetnek mint a jezsuitáknak pakolni kell, „mert államveszélyesek.“ — Valóban ők államveszélyesek, de csak az oly állam ellenében, mely Istent nem ismer. Aztán a szabadkőművesek, a nazerénusok nem állam veszélyesek?

„Legyen világosság!“ mondja a szabadkőműves cikkiró a „Békésben.“ Mit ért ön tulajdonképpen a világosság alatt, vagy milyen világosságot

akar? Hiszen mi világosságban vagyunk. Mi, a mi vallási ügyünkkel tisztában vagyunk, ha mindjárt ön nincs is arról kellőleg felvilágosítva. Elég rosz, hogy pálcát tör fölöttünk, még mielőtt a jelesebb katolikus írókat megolvasta és magának világosságot szerzett volna. Ön botorkál a lelki vakságban, és sötétségben, nem bír az ismeretek igazi fényével. Nem veszi ön észre, hogy tulajdonképpen ön esze és lelke sötét. Ön hasonló Senekának a világbölcseknél vén szolgájához, ki egy éjjel megvakulván másnap mindig sötétségről panaszkodott, s meg nem fogható: miért nem akar virradni. Ez is a sötétség okát nem önmagában, hanem magánkívül kereste. Mondja meg ön, mi által világosított fel a világ? Mi üzte el a földről a bálványozást az ő borzadalmaival, s a judaismust az ő babonáságaival és előítélteivel? Semmi más mint a „kereszténység.“ Az egyház világosította föl az emberiséget, és most egyszerre setétség intézetévé váljék. Mi által képzettek ki a legnagyobb tudósok, képfaragók, festészek, építészek, művészek stb. ha nem a kereszténység által? Kik terjesztették azt el? A papok. Kinek köszöni Németország, Magyarország felvilágosodását? — Szent Benedek szerzetesének; sz. Béla és szent Vinfried papoknak, kik pogány őseinket megtérítették. Kik irták le a tudományos munkákat nagy fáradsággal, kik szállították hozzánk azokat, és kik őrizték meg? Kik állíták fel az első népkönyvtárakat s tanítják az ifjúságot a hit-tudomány mellett irni, olvasni, számolni, és éfélékre?! Papok, katolikus papok voltak azok. — És a Jezsuitarend. Ezek tudományos és irodalmi tevékenységéről kötetes munkák forognak közkézben. Az ifjúság nevelése és tanítása körül halhatatlan érdemeket szereztek magukra. Ezt maguk a protestánsok is őszintén bevallják. Csak a szabadkőművesek epednek, és lármáznak egy oly felvilágosodás után, mely alatt ők tulajdonképpen a vallás, egyház, s az erkölcsiség kiirtását értik.

Iszonyu rágalom tehát a katol. egyházra reáfogni, mintha ez a haladásnak, a tudományos művelődésnek ellensége volna; mintha sötétséget, bu-

TÁRCZA.

Theschedik Sámuel, egykori szarvasi evang. papnak önéletírása.

Ötven esztendősi papi hivatalának alkalmából írva 1817. deczembertől 1819. marcziusig.

Hátrahagyott német kéziratából fordította

Zsilinszky Mihály.

(Folytatás)

Másodszor: Szenvedélyeim közzé tartozott mindig a szegény embereknek, gyermekeknek, cigányoknak és koldusoknak munkát szerezni, s őket ez által a hivalkodástól és rosz cselekedetektől tényleg elvonni és derék emberekké változtatni. Lásd nyilatkozatomat „An das ungarische Publicum“ 43 s 45. lapjain.

Ezen fáradozásaimban és kísérleteimben nem az volt a főkérdés, hogy nyerek-e vagy veszitek-e valamit? hanem az, hogy az igazságot keressem, a munkásságot és erkölcsi séget előmozdítsam; mert a csekélynek látszó érdem mellett, fő és maradandó hasznom abban állott, hogy ezen embereket megmentettem a dologtalanságtól, s ezzel a kicsapongásoktól és bűnöktől, s végre hogy a bene agendi ügyességet és kedvet szerzettem nekik. Lásd: An das ung. Publ. 62. l.

Harmadik szenvedélyem a gazdaságos építkezésekben állott; szerettem építeni jobb és solidabb templomokat és iskolákat.

Egy szomszéd gyülekezetben van négy iskolai épület; mindenikben van egy 8 ölnyi hosszú és 3 ölnyi széles tanterem. 1817-ben volt az egyikben 250, a másikban 350, a harmadikban 236, és a negyedikben 237 gyermek.

Lehet az a tanító valóságos Sokrates, s ilyen tanterekben mégsem fog soha eredménnyel és haszonnal működni. S dacára ennek tölem mégis azt követelték, hogy hasonló tantermeket építtessek!!

„An das ung. Publicum“ című röpiratom 50. lapja szerint három építményem, t. i. a templom, a torony és az intézet épülete hét éven át összesen 40,000 frtba került, s azonfelül 489 frt. és 51 kr. maradt az egyházi pénztárban. Lásd felmentő irataimat IV. füzet 63. l.

Negyedszer. Szerettem gazdasági utazásokat tenni. Kupferzelli felejthetetlen utazásomban következő dolgok tettek lelkekre rendkívüli fájánál:

1. Az uralkodó hercegi családnak nagy népszerűsége és leereszkedése. A legidősebb hercegnő, mostan Fries grófné Bécsben, elkísért bennünket Magyarországra legelső postaállomásáig.
2. Magyar hazánk akkori állapota iránti nagy érdeklődés. A hercegnő ugyanis Revicky családból származott, s előbb Beóthynek, utóbb Hohenlohe hercegnek lett nejvé.
3. A sok hercegi gyermeknek példás neveltetése. Valamennyi gyermekét a hercegnő maga szoptatta.
4. Mayer Frigyes lelkes urnak példás tanítása. Lásd ennek levelezéseit Theschedik Sámuellel 1785-ben, második füzet Tübinga 1785. 227 l. Ezen tanítás hatását szemlélni volt az én kupferzelli utazásomnak fő czélja.
5. A trágyaszűrő márgaföld szép gyűjteményei Weissbachban és Segelfingenben.
6. A kupferzelli parasztnak jóléte, s amellet a viseletben való egyszerűsége amennyiben vasárnapon minden fényűzés nélkül, saját kezük által készített ruhában járnak.
7. A gypsnek szép hatása a mezőkre.

8. A szántóföldeken ássott s célszerűen elrendezett trágyagödörök.

9. A szántóföldeken ültetett alma- és körték, és az ezek gyümölcséből készített bor, melynek gazdasági és orvosi tekintetben való előnyeit csak az utókor fogja teljesen elismerni.

10. A föld alatti és föld feletti sóvizek vezetékai és a sónak mesterséges főzése, készítése és felhasználása.

11. A takarmányos színek helyes berendezése, és a marhák szabályos etetése, rendes cselédek, takarmány nevezetesen: a répa, lóhere, szecska és dara, a tisztítási eszközök, s mind ezeknek ügyes felhasználása a marhák minden fájánál.

12. A marhaistállók rendkívüli tisztasága és a hizlalt ökrök roppant súlya.

13. A gyönyörű káposztafélék, melyekből 3, 4, 5 nyom egy-egy mázsát.

14. A kupferzelli parasztnak erkölcsössége oly nagy vagyon és folytonos foglalkozás mellett; — millióerek és mégis parasztnak!

15. A koldusok, részegesek és adósságcsinálók hiánya.

16. A heti nagy marhavásárok, melyek Mayer Frigyes szavai szerint és az én személyes tanúságom szerint sehol sem ilyen nagyok és általánosak; a kupferzelli hizott marhákat Párisba és más nagy városokba szokták szállítani, u. m. Stuttgartba, Strassburgba, Wormsba, Heidelbergbe, Mannheimba, Landauba, Frankfurtba, Mainzba, Augsburgba, a spanyol alföldre, hol aztán részint levágják, részint újra eladják. Lásd Mayer-től Kupferzell leírását VI. 274. l.

Leírhatnék én itt mindent, amit ott láttam de ki fogná azt elhinni Magyarországon? Magam sem akartam hinni, amíg nem láttam. Azért utaztam Szarvasról Kupferzellbe. Ott

láttam a kupferzelli földmivelők jólétének forrását s vagyonuknak szép gyümölcseit S azt mindenki megtehetné, ha értene hozzá, de ki fogja arra megtanítani a mi földmivelőinket?...

Lásd Mayer munkáját 1793. 1—391 ll. hol mindezen tények szépen vannak leírva.

Kupferzellben már 26 év előtt annyi világosság volt — és nálunk? — még most is egyiptomi sötétség uralkodik!! — és meddig fog még e siralmas állapot tartani?...

T. S. iskolákat és templomot épített Szarvason. Fogja-e hinni az utókor, hogy 3 nagy épület 40 ezer forintból emeltetett, anélkül, hogy az egyház tagokra külön adó vettett volna ki, anélkül, hogy koldultunk, kéregettünk és adósságot csináltunk volna? Tessék párhuzamot vonni ezen és más hasonló épületek között.

De az épületeknél az építés igazgatója 7 éven át egy csizmát se kapott. Példák! példák! Igen, de exempla sunt odiosa. Csak keresni kell, és meg fogjuk találni.

S még ezek után is lehet kérdezni, hogy mirevalók a gyakorlati ipar- és gazdasági iskolák? Akinek szeme van, az láthatja!

Ötödször. Midőn érezni kezdtem, hogy mily nagy baj az, ha a városoktól messzefekvő falvakon nincsenek ügyes mesteremberek, azon törekedtem, hogy az ilyeneket Szarvasra csábítgassam s itten lehetőleg segítsem, mert meg voltam győződve, hogy az iparosok nagy mértékben mozdítják elő a jólétet, pénzt forgatnak, s a termények feldolgozása által előbbre viszik a mivelődést.

Hatodszor. Legfőbb gazdasági utam volt a kupferzelli, melyben feleségem és Samu fiam is részt vettek. Minél ingerlekenyebb és részvevőbb volt kedélyem, annál fogékonyabbá tett más emberek örömei iránt; de egy-

taságot terjeszt a vallás korcsait a katolikusok ellen.

„Legyen győny! Mi kényes vagyunk, és De a szabadsötét, és az az hózó; mit a vebben kim

— Pestről

zelebről érdeklődött be Geist Gáspár atyja Molnár Ilona, férjzett czezy Ödön, orsz. István, G. ben fájdalomretett felejtethető illetoleg edesat

folyó évi karákor, rövid sze évében beköve elhunytak hű munkás polgár jobbjérjét és hó 7-én, d. u. keméti utca 2. kath. anyaszenteltné, s vő sirkertben galomra tettedozat pedig ug órákor a Pest-sz. egyházban december hó 6. hamvai felett!

A fentebbi által őszinte be gadott hirt, ho Geist Gáspár deresi birtokos és nagykereskedő családja e hó nak áldozata le rásból értesülti nem tapasztalhat kezdődött a kolátszata nélkül, tem leghirneves a leggondosabb

szeremind igen lyeket sohasem bertársaim java volna annyira fogva mindig i valahányszor vi zi vagy iskolai csak bele is sz láttam, hogy a den foglalkozás roszat látnak, nek; fáj, miko oly sok károsat tam, és nem bi az, amit én tel nehezen megszű mét visszaállít szóval a visszacsunt odiosa. Cs e helyt felhozni

Talán én vol nép javára (me ebből folyó vig súlyosabb beteg tán a halál mar előforduló beteg zeiről szóló tan koláiba, az áltá ráztattam a dia csak az iskolák teknel még a h leszöttem a pus szóló nézeteime kem, midőn fár tapasztaltam; n Faust egészségs számára és azt dítván bevezeth ismét milyen fá dőn meg kellett

kadt atyafiak mit tanítottak tegnap és mit tanítanak ma? erre senkinek sincs gondja; de ha a katolikus ember ősi hitetikelyeihez hűn ragaszkodik, ah! már itt nagy láma támad, és még az egyházakat „ad audiendum verbum” is ezítálfák. — A katolikusnak, a jezsuitának tehát nincsen létezési joga, mert babonás hitü, vakhitü, munkátlan, minden rosznak kuffeje a jezsuita, mert ezt a kis és nagy lapok tudós akatholikus szerkesztői, munkatársai, a szakadkőmivessék így tanulták Garibaldi, Sue Jenő, Hugo Viktor, Balsac, Dumas és Sand-féle hírhedt regényei- és ellenséges érzületü munkáiból.

„A szabadkőmivessék legnagyobb része az, a mi a herék a méhek közt. Lélekben szegények, mint ezek, szorgalmában — a lustaság és élvezetnek szolgálván, mint a herék.” Ezt egy szabadkőmives mondja „der vollkommene Baumeister” címü munkájában 56. lapon. (Leipzig 1866-ik évben adott ki.) Hogy mondhatja tehát „Békés”-ben a szabadkőmivessék ciklikirója, hogy a szabadkőmivessék célja „munkásság”?!

De menjünk világító fáklyákkal tovább, hogy láthassuk, miszerint a szabadkőmivessék üzik a sötétséget, vakhitet, és nem a jezsuitát. — A szabadkőmivessék a legnagyobb zsarnokok, és vakhitűek. — „Sardena” oder der vollkommene Baumeister” a 32-ik lapon azt mondja: „Egyébiránt, okos, böles, és szükséges dolog volt, és e mai nap is felette fontos, hogy a szabadkőmivessék szertartásokat játszanak, a nélkül, hogy legkisebbé is tudnák, valóban mit jelentenek azok?” — 39. lapon ez áll: „Történeti igazságok csak keveseknek valók.” — 54. lapon: „Előbb lesz kőmivessé az ember, mintsem tudná, mi a kőmivessék?” — „A szabadkőmivessék lényege jelképeken alapszik.” — „A szabadkőmivességek legfelsőbb, és tulajdonképi titka, csak hagyományok és megbízottak által szállott át és igen kevesen vannak annak birtokában.” — 70. lapon pedig ez áll: „A mi szertartásaink, jelképeink, nyelvünk stb., — oly kevésé magyarázhatók a szabadkőmivessék ürügyelt főcéljából, a bármí értelemben vett jótékonyaságból, mint a zsidók, szertartási törvényei a legfelsőbb

lénynek bölcsességéből, és jóságából; ha csak a szabadkőmivesi jótékonyaság alatt valami oly megfoghatatlant, és minden józan ésszel ellenkezőt nem képzelünk, mint az orthodox zsidóhit buzgólkodói Jehova bölcsesége és jósága alatt gondoltak. Én a mi rendünk gyűléseinek történetében a zsidó Schanhedrinnek történetét találom.” — „Mi a kőmivessék alapvezérlője? ... Egy titokteljes arc, vagy önelégült mosoly, volt a felelet.” — 78. lapon: „A felvételnél meztelenítétek le a bal mellét, és jobb térdét a felveendőnek, és tiportassatok le vele egy cipőt: kössek be szemét, — vigyéztek a fekete kamarába!” — A 80. lapon: „Mi neve önnek? felelet: Jubalkain.” — A 100. lapon: „Nem jó, ha az ember a sötét éjéből mindjárt a napvilágba vezetetik; a homályosság jótékonyabb, mint a világosság, oly kőmivesi oktatások, melyeket sem fel fogni, sem használni nem lehet, és csak romboló rendtelenségek az emberre nézve.” — 119. lapon: „Ebből könnyen megmagyarázható, miért lesznek a gondolkodó fők a szabadkőmivesi szertartások iránt közömbösök.” — 120. lapon: „A kőmives rendben igen sok képtelenségre akadunk. Szerencse, hogy a legtöbb testvér a páhoiion kívül tovább semmire sem aggódik, — ők szabadkőmivessék, az asztalnál jóízűen lakmároznak, és így minden jó van.” — 149. lapon: „A páholyok megelégszenek a felvételekkel, a pénztárak megtöltésére, a tudományok bővítésére kevés vagy semmi sem történik.” — 174. lapon: „A scott tanoncz- és legénytábla magyarázatát illető kérdések... „Kérdés: Mit látott ön a páholyban?... Felelet: A mi megdicsőült atyánknak koporsóját, és meggyilkoltatásának eszközeit. Kérdés: Miképp vétetett ki a holttest? Felelet: Megtörtént vele, a mi igazságos volt. Mert a nyaka bevágott, szíve összezagztatott, nyelve és belei a tenger mélyébe vették, teste hamuvá égettetett, és a hamu légbé szórattott! — Kérdés: Ki tette ezt? Felelet: A kőmives testvérek. Kérdés: Ki volt ez, kinek holtteste ily kegyetlenül bántalmaztatott? Felelet: Ez azért történt (tehát nem hogy ki volt? hanem miért történt) hogy annak semmi emléke a kőmives test-

vérek között fenn ne maradjon, — a végett én nem kérdeztem.”

Ime tisztelt olvasó! Mindezeket a fentemlített szabadkőmives munkából irtam ki. Így nyilatkoznak maguk a szabadkőmivessék önmagukról. Van-e, volt-e a világon emberi intézmény, a hol az emberi elme, és ennek felvilágosodása méltatlanabban meggyalázott volna, mint ezen szabadkőmivessék, „Rubagas,” vagy „Bramarba,” vagy minek mondjuk már? — Hiszen ehhez képest az „euzinumi titkok” — az „egyptomi chyromantia” és „necromantia” valódi platói bölcsesség. — Lehet-e egy ily intézménynek a tudomány terén valami jogosultsága, vagy nemes és tiszta iránya? A fentebbi idézetekből bizonyos, hogy a szabadkőmivessék munkátlank, vakhitűek, zsarnokok, a tudományok bővítésére keveset vagy semmit sem tesznek, tehát tétlenek; de munkások ők az egyház felforgatásában, a jezsuiták üldözésében, a katholicismus megsemmisítésében, szóval: mindannak lerombolásában, mi szent és isteni. Jól mondja Bollanden: „A mai materialismus, — mely a szabadkőmivessék evangéliuma, — nem haladás, nem felvilágosodás. Vogt, Moleschott, Büchner, és az összes szakképzett materialisták semmi új tudományt nem alapítottak, ők csak a régi Saducaeusmusnak undok törkölyét újra felmelegítették. Az ő tudományos buvárlatuk eredménye egy részben hátralépés 18 századdal.”

És ez a szabadkőmivesi felvilágosodás! A vörös tűzláng a pokol fekete éjében. A szédelőgök, uzsorások, csalek egész serege a „szabadkőmivessék” páholyából kerül ki, kik a népet leketlenül kiszivattyúzzák. Mert ki Istent nem ismer, ott a becsületesség, nemes szív, tiszta erkölcs és erény is elenyézik. — És ilyen embereknek van létezési joguk az országban. De egy tudományos szerzetnek mint a jezsuitáknak pakolni kell, „mert államveszélyesek.” — Valóban ők államveszélyesek, de csak az oly állam ellenében, mely Istent nem ismer. Aztán a szabadkőmivessék, a nazerénusok nem államveszélyesek?

„Legyen világosság!” mondja a szabadkőmives ciklikiró a „Békésben.” Mit ért ön tulajdonképpen a világosság alatt, vagy milyen világosságot

akar? Hiszen mi világosságban vagyunk. Mi, a mi vallási ügyünkkel tisztában vagyunk, ha mindjárt ön nincs is arról kellőleg felvilágosítva. Elég rosz, hogy pálcát tör fölöttünk, még mielőtt a jelesebb katolikus írókat megolvasta és magának világosságot szerzett volna. Ön botorkál a lelki vakságban, és sötétségben, nem bir az ismeretek igazi fényével. Nem veszi ön észre, hogy tulajdonképpen ön esze és lelke sötét. Ön hasonló Senekának a világbölesnek vén szolgálójához, ki egy éjjel megvakultván másnap mindig sötétségről panaszkodott, s meg nem fogható: miért nem akar virradni. Ez is a sötétség okát nem önmagában, hanem magánkívül kereste. Mondja meg ön, mi által világosított fel a világ? Mi üzte el a földről a bálványozást az ő borzadalmával, s a judaismust az ő babonáságaival és előítéleteivel? Semmi más mint a „kereszténység.” Az egyház világosította föl az emberiséget, és most egyszerre sötétség intézetévé váljék. Mi által képeztettek ki a legnagyobb tudósok, képfaragók, festészek, építészek, művészek stb. ha nem a kereszténység által? Kik terjesztették azt el? A papok. Kinek köszöni Németország, Magyarország felvilágosodását? — Szent Benedek szerzetesének; sz. Béla és szent Vinfried papoknak, kik pogány őseinket megtérítették. Kik irták le a tudományos munkákat nagy fáradsággal, kik szállították hozzánk azokat, és kik őrizték meg? Kik állíták fel az első népiskolákat s taníták az ifjúságot a hit-tudomány mellett írni, olvasni, számolni, és efélékre?! Papok, katolikus papok voltak azok. — És a Jezsuitarend. Ezek tudományos és irodalmi tevékenységéről kötetes munkák forognak közkezeu. Az ifjúság nevelése és tanítása körül halhatatlan érdemeket szereztek magukra. Ezt maguk a protestánsok is őszintén bevallják. Csak a szabadkőmivessék epednek, és lármaznak egy oly felvilágosodás után, mely alatt ők tulajdonképpen a vallás, egyház, s az erkölcsiség kiirtását értik.

Iszonyu rágalom tehát a katol. egyházra reafogni, mintha ez a haladásnak, a tudományos művelődésnek ellensége volna; mintha sötétséget, bu-

TÁRCZA.

Theschedik Sámuel, egykori szarvasi evang. papnak önéletírása.

Ötven esztendősi papi hivatalának alkalmából írva 1817. deczembertől 1819. marcziusig.

Hátrahagyott német kéziratából fordította

Zsilinszky Mihály.

(Folytatás)

Másodszor: Szenvedélyeim közzé tartozott mindig a szegény embereknek, gyermekeknek, cigányoknak és koldusoknak munkát szerezni, s őket ez által a hivalkodástól és rosz cselekedetektől tényleg elvonni és derék embereké változtatni. Lásd nyilatkozatomat „An das ungarische Publicum” 43 s. köv. lapján.

Ezen fáradozásaimban és kísérleteimben nem az volt a főkérdés, hogy nyerek-e vagy veszitek-e valamit? hanem az, hogy az igazságot keressem, a munkásságot és erkölcsi-séget előmozdítsam; mert a csekélynek látszó érdem mellett, fő és maradandó hasznom abban állott, hogy ezen embereket megmentettem a dologtalanságtól, s ezzel a kicsapongásoktól és bűnöktől, s végre hogy a bene agendi ügyességet és kedvet szereztem nekik. Lásd: An das ungar. Publ. 62. l.

Harmadik szenvedélyem a gazdaságos építkezésekben állott; szerettem építeni jobb és solidabb templomokat és iskolákat.

Egy szomszéd gyülekezetben van négy iskolai épület; mindenikben van egy 8 ölnyi hosszú és 3 ölnyi széles tanterem. 1817-ben volt az egyikben 250, a másikban 350, a harmadikban 236, és a negyedikben 237 gyermek.

Lehet az a tanító valóságos Sokrates, s ilyen tanteremben mégsem fog soha eredménnyel és haszonnal működni. S dacára ennek tölem mégis azt követelték, hogy hasonló tantermeket építtessek!!

„An das ungar. Publicum” címü röpiratom 50. lapja szerint három építményem, t. i. a templom, a torony és az intézet épülete hét éven át összesen 40,000 frtba került, s azonfelül 489 frt. és 51 kr. maradt az egyházi pénztárban. Lásd felmentő irataim IV. füzet 63. l.

Negyedszer. Szerettem gazdasági utazásokat tenni. Kupferzelli felejtetlen utazásomban következő dolgok tettek lelkemre rendkívüli hatást:

1. Az uralkodó hercegi családnak nagy népszerűsége és leereszkedése. A legidősebb hercegnő, mostan Fries grófné Bécsben, elkísért bennünket Magyarország legelső postafőállomásáig.

2. Magyar hazánk akkori állapota iránti nagy érdeklődés. A hercegnő ugyanis Reviczki családból származott, s elébb Beóthynek, utóbb Hohenlohe hercegnek lett nevéje.

3. A sok hercegi gyermeknek példás neveltetése. Valamennyi gyermekét a hercegnő maga szoptatta.

4. Mayer Frigyes lelkész urnak példás tanítása. Lásd ennek levelezéseit Theschedik Sámuellel 1785-ben, második füzet Tübinga 1785. 227 l. Ezen tanítás hatását szemlélni volt az én kupferzelli utazásomnak fő célja.

5. A trágyaszervő márgaföld szép gyűjteményei Weissbachban és Segelfingenben.

6. A kupferzelli parasztnak jóléte, s amellelt a viseletben való egyszerűsége amennyiben vasárnapon minden fényűzés nélkül, saját kezük által készített ruhában járnak.

7. A gypsnek szép hatása a mezőkre.

8. A szántóföldeken áoszt s célszerűen elrendezett trágyagödörök.

9. A szántóföldeken ültetett alma- és körtékák, és az ezek gyümölcséből készített bor, melynek gazdasági és orvosi tekintetben való előnyeit csak az utókor fogja teljesen elismerni.

10. A föld alatti és föld feletti sóvizek vezetékai és a sónak mesterséges főzése, készítése és felhasználása.

11. A takarmányos színek helyes berendezése, és a marhák szabályos etetése, rendes cselédok, takarmány nevezetesen: a répa, lóhere, szecska és dara, a tisztítási eszközök, s mind ezeknek ügyes felhasználása a marhák minden fájánál.

12. A marhaistállók rendkívüli tisztasága és a hizlalt ökrök roppant súlya.

13. A gyönyörű káposztafajak, melyekből 3, 4, 5 nyom egy-egy mázstál.

14. A kupferzelli parasztnak erkölcsössége oly nagy vagyon és folytonos foglalkozás mellett; — millionerek és mégis parasztnak!

15. A koldusok, részegesek és adósságcsinálók hiánya.

16. A heti nagy marhavásárok, melyek Mayer Frigyes szavai szerint és az én személyes tanúságom szerint sehol sem ilyen nagyok és általánosak; a kupferzelli hizott marhákat Párisba és más nagy városokba szokták szállítani, u. m. Stuttgartba, Strassburgba, Wormsba, Heidelbergbe, Mannheimba, Landauba, Frankfurtba, Mainzba, Augsburgba, a spanyol alföldre, hol aztán részint levágják, részint újra eladják. Lásd Mayer-től Kupferzell leírását VI. 274. l.

Leírhatnék én itt mindent, amit ott láttam de ki fogná azt elhinni Magyarországon? Magam sem akartam hinni, amíg nem láttam. Azért utaztam Szarvasról Kupferzellbe. Ott

láttam a kupferzelli földmivelők jólétének forrását s vagyonuknak szép gyümölcsseit S azt mindenki megtehetné, ha értene hozzá, de ki fogja arra megtanítani a mi földmivelőinket?...

Lásd Mayer munkáját 1793. 1—391 ll. hol mindezen tények szépen vannak leírva.

Kupferzellben már 26 év előtt anyai világosság volt — és nálunk? — még most is egyiptomi sötétség uralkodik!! — és mégis fog még e siralmas állapot tartani?...

T. S. iskolákat és templomot épített Szarvason. Fogja-e hinni az utókor, hogy 3 nagy épület 40 ezer forintból emeltetett, anélkül, hogy az egyház tagokra külön adó vetített volna ki, anélkül, hogy koldultunk, kéregettünk és adósságot csináltunk volna? Tessék párhuzamot vonni ezen és más hasonló épületek között.

De az épületeknél az építés igazgatója 7 éven át egy csizmát se kapott. Példák! példák! Igen, de exempla sunt odiosa. Csak keresni kell, és meg fogjuk találni.

S még ezek után is lehet kérdezni, hogy mirevalók a gyakorlati ipar- és gazdasági iskolák? Akinek szeme van, az láthatja!

Ötödször. Midőn érezni kezdtem, hogy mily nagy baj az, ha a városoktól messzefekvő falvakon nincsenek ügyes mesteremberek, azon törekedtem, hogy az ilyeneket Szarvasra csábítgassam s itten lehetőleg segítsem, mert meg voltam győződve, hogy az iparosok nagy mértékben mozdítják elő a jólétet, pénzt forgatnak, s a termények feldolgozása által előbbre viszik a mivelődést.

Hatodszor. Legfőbb gazdasági utam volt a kupferzelli, melyben feleségem és Samu fiam is részt vettek. Minél ingerlékenyebb és részvevőbb volt kedélyem, annál fogékonyab- báb tett más emberek örömei iránt; de egy-

taságot terjesztő vallás korcsait a katolikus „Legyen győny! Mi k vagyunk, és De a szabadsötét, és az hozó; mit a vebben kim

— Pestről zelebről érde küldetett be s Geist Gáspár atyja Molnár Ilona, férjzett czey Ödön, ors tina, István, G ben fájdalomde retett felejtethet illetőleg édesat

folyó évi kará kor, rövid sze érében beköve elhunynak hű munkás polgár jobb férjet és hó 7-én, d. u. keméti utca 2 kath. anyaszer szentelteni, s vő sírkertben a galomra tételn dozat pedig ug ókorok a Pest- sz.-egyházban december hó 6 hamvai felett!

A fentebbi átal őszinte ba gadott hírt, ho Geist Gáspár deresi birtokos, és nagykereske családő és hó nak áldozata le rásból értesülti nem tapasztalhat kezdődött a ko látszata nélkül, tem leghírveves a leggondosabb

szersmind igen lyeket sohasem bertársaim java volna annyira fogva mindig i valahányszor vi zi vagy iskolai csak bele is sz láttam, hogy a den foglalkozás roszat látnak, nek; fájt, mikor oly sok károsat tam, és nem bi az, amit én tel nehezen megszít mért visszaállt szóval a vissza- sunt odiosa. Cs e helyt felhozni

Talán én volt nép javára (me ebből folyó vig súlyosabb beteg tán a halál mar előforduló beteg zeiről szóló tan koláiba, az áltá ráztattam a dia csak az iskolák teknél még a h lesszöttem a pus szülő nézeteim kem, midőn fárt tapasztaltam; n Faust egészségt számára és azt dítván bevezetl ismét milyen fá dőn meg kellett

taságot terjesztene. A babonahitet, a vallás kores kinövéseit és ferde fogásait a katolika egyház is kárhozhatja. „Legyen világhosszág!” Jól van legyen! Mi katolikusok világhosszágban vagyunk, és állunk a mi ügyünkkel. De a szabadkőművesek ügye és terve sötét, és az emberi társadalomra vést hozó; mit a jövő számban még bővebben kimutatunk.

Folytatása köv.

— **Pestri** városunkat és megyénket közelebről érdeklő következő gyászstudósítás küldött be szerkesztőségünkhez: „Özvegy Geist Gáspárné született Molnár Erzsébet, atyja Molnár József, gyermekei: Mária, — Ilona, férjzett Szeniczey Ödöné, — Szeniczey Ödön, országgyűlési képviselő, — Christina, István, Gyula, Klára, és Gáspár nevében fájdalomdúlt szívvel jelenti forrón szeretett felejtethetetlen férjének, vejének, ipjának, illetőleg édesatyjának

Geist Gáspárnak

folyó évi karácsony hava 6-án esteli 7 órakor, rövid szenvedés után, életének 56-odik évében bekövetkezett gyászos elhunytát. Az elhunytak hült teteme, kibem a haza egyik munkás polgárát, övéi a leggondosabb és legjobb férjet és családát vesztenek el, folyó hó 7-én, d. u. 3 órakor, fog itt Pesten, kecskeméti utca 13. sz. a. levő házában, a rom. kath. anyaszentegyház szertartása szerint be-szenteltetni, s onnét a Pest-kerespi uton levő sírkertben a családi sírboltba örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szent mise áldozat pedig ugyanazon hó 9-én, reggeli 10 órakor a Pest-belvárosi rom. kath. plebánia sz.-egyházban tartatik meg. Pest, 1872. évi december hó 6-án. Áldás és béke lebegjen hamvai felett!

A fentebbi gyászlap jelzi a mindnyájunk által ószinte bánat és fájdalmas részvétellel fogadott hírt, hogy gyulai polgári származású Geist Gáspár csakói és hevesmegyei kenderesi birtokos, pesti polgár, háztulajdonos és nagykereskedő s a legjobb, leggondosabb családfele és hó 6-án Pesten az uralgó járvány-ak áldozata lett. — Mint legbiztosabb forrásból értesültünk, a halálhozó betegség, ki nem tapasztalható okból csak kis mérvben kezdődött a komolyabb veszélynek legkisebb látszata nélkül, és bár családja és az egyetem leghírnevesebb három orvosa és tanára a leggondosabb kezelésben részesíték, két

napi veszélytelenség után, harmadnapra halálhozóvá vált. — A boldogult — noha alig maradt ideje — végrendeletet tett és jótékony cselekedeteket tett, továbbá Marsovszky Ádám, Mihályi István és Szénásy Károly végrendeleti végrehajtók által meghatározandó cselekedeteket 10,000 frtnyi alapítványt hagyott. A boldogultnak még kora elhunytá felett a részvét ép oly általános itt lenni földieik között — kiknek köréből munkássága őt a főváros és ország egyik leg tiszteltettebb egyénévé tette, mint a milyen az országszerte és a fővárosban, és a mely egy munka és szorgalomban megfuttat életnek lehet csak méltó következménye. — Kegyeletes dolgot véltünk tenni, midőn a „Pesti Napló“ december 7-ki esti lapjának sorait e helyen is idézzük: „Geist Gáspár, a főváros egyik legismeretesebb polgára, buzgó hazafi, f. hó 6-án esteli 7 órakor, életének 56. évében a járvány áldozatul esett. Az elhunyt egyike volt azon jeleseknek, kik polgári kötelességüket minden irányban betöltötték. Egyedül fáradhatlan munkássága emelte őt az ország egyik legtehetősebb polgárává, s mint ilyen, a közügyek körül sokat tett. Birtokán, a békésmegyei Pusztá-Csákón alkalmazott 461 főből álló cseledege részére példányszerű iskolát tartván, a gazdaszat minden ágának emelésére sokat hatott, s ezen tevékenységéért számtalan elismerő okirattal és éremmel lön kitüntetve, csakói juhászata egyike az ország legnevezetesebbjeinek. Elhunyt családjának számos tagján kívül bizonyára mindnyáján fájlalni fogják, kik vele akár baráti, akár üzleti, akár szolgálati viszonyban állottak, s a példás család atya, kötelességehez minden irányban hű hazafi, barát és polgár hült hamvait áldással kísérik.“

Ujdonságok.

— **Honvédeink** e hó 2-án foglalták el a lakot, melyet Gyula város polgárainak áldozatkészsége a mostoha idők sulya daczára emelt a magyar honvédeknek. Valahányszor e kaszárnya mellett a gondolkodó elmegy mindenkor észbe fog jutni, mennyit lehetne Gyula városa közművelődésének előmozdítására ily módon tenni, ha önelhatározása, szabad akarataól saját javára volna képes esz közölni Gyula városa polgársága azt, mit itt a kényszerítés és önnön magunk kényelme parancsolt; de úgy hisszük, hogy el fog jönni az idő, midőn ezt is belátandjuk és e téren is lendítünk valamit. Nevezett nap d. e. 9 órakor a helybeli honvéd zászlóalj és huszár századot teljesen felszerelve a kaszár-

nyába vezette Birsy József őrnagy ur a helybeli zászlóalj parancsnoka, azt a téres udvaron felállítva lelkes szavakban üdvözlő előszőr e helyen, jövőre kiképzettése, szűkebb értelemben vett otthonja helyén, felhozta, hogy Gyula városa polgárainak eme valóban meglepő gondoskodásáért hálával és elismeréssel tartozik a honvédség, és hogy ez elismerés legszebben úgy fog nyilatkozni, ha a mindennütt dicsőséggel említett honvéd példás rendszert, a város e tulajdonának gondos őrzése és rendben tartása, király és haza iránti hűség és az egyetemes polgárság iránti jóindulat és polgári egyetértés által fog a jövőben is igyekezni kitűnni; majd az ott jelen volt előjáróság és képvisletnek, egy a nagyszámú közönségnek legmélyebb halálját és elismerését jelenté ki a városnak e nagyszerű anyagi áldozattal létesített gondozásáért, mely vajha az egész hazában utánzásra találna, — zászlóalját további jóindulatába ajánlá, mi a felállított honvédség által viharos éljennel fogadtatt, és az egybegyűlteket által szívélyesen viszonozott. A honvédség ezután a legszebb rendben lakosztályaiban elszállásoltatt.

— **A Sarkad vidéki** takarékpénztár, a mult hó 14-én a részvényesek csekély száma miatt meg nem tarthatott alapszabály változtató gyűlését e hó 1-én csakugyan megtartá még pedig szép számmal egybegyűlt érdekeltek jelenlétében, a melyen — daczára az egy ellenindítványnak a pénztár megnyitására pénzbevételei időre elhalasztása végett, — határozatba ment a tett módosítások elfogadása után az újabb felterjesztés, és a megerősítés utá, az intézetnek azonnali megnyitása.

— **Mükedvelőink** második előadása ma december 15-én fog a városháza termében megtartatni. Előadásra kerül — mint a köz-kívánat kitolyása — a multkor köztetszésben részesült „Egyetlen leány“ és ujonnan betanulva „Kukli prédikációk.“ — A tiszta jövedelem részben a növegyet, részben pedig a város (soha) kivilágításának tökéjéhez csatoltatik. — Mint halljuk, a harmadik előadás kedden lenne megtartandó.

— **Az oly élénken** és változatosan díszes képekkel szerkesztett „Hazánk és Külföld“ képes lap új évtől kezdve a 20 év óta fenálló „Vasárnapi Ujság“-ba olvad és Hekkenast kiadásában fog megjelenni. — Bármennyire örülünk a „Vasárnapi Ujság“ e remélhető emelkedésén, kénytelenek vagyunk a nevezett lap megszűnése felett sajnálkozásunkat kifejezni.

— **Utóbbi közlés óta** a gyulai főiskolai

nyilvános muzeum következő tárgyakkal gyarapodott, jelesen: Beliczey István ur egy opium élvezésére gyártott japáni pipát szárazítottól. Szénássy-Czigler György fumei ten-gersz akadémiai növendék hazánkfa olasz-országi útjában gyűjtött Vezuv, Portici és St. Martino hegyvidékekről egy-egy érdekes ásvány, végre Pompejiből Vesta templom romjaiból hozott három darab mozaik követ. Wallfisch Lajos pesti tanuló Gordian, Gratian, Diocletian, Domitian rom. császárok kisebb nagyobb bronz érmét. Popp Alajos ur I. Lipót 1696-ki ezüst máriását, és M. Theresia 1763-ki réz polturáját. Továbbá idős Mogyoróssy János ur a gyulai belvárosban talált két darab vas-szigonyt, melyeket hihetőleg még 1556. évi ostromkor gyulai várparancsnok Kerechény László a bástyák falain kívül egy éjjel a törökök vesztré elszóratott, két ép bronz fibulát (kapcsot), és egy bronz karperecet a gyulai vasuti homokbányák mélyből kerültek adományoztak.

A „Békes“ mult számában megyei árvaszékünkre vonatkozó közleményt beküldő oda módosítja, hogy az említett végzés a fél világos kérelmére keletkezett. — Nem mulaszthatjuk el azonban felemlíteni azon tudomásunkra csak most jutott körül-ményt, hogy a kérvényt szerkesztő váro-si irnok a fél akaratan kívül csuszttatá a kérvénybe azon passust, mely az árvaszék ez eljárását menthetővé teszi. Enyivel tartozunk az igazságnak s ezt készséggel igazítjuk helyre.

(S.S.) **Szarvasi ujdonságok.** (dec. 11) *Járda-ügyünk*, a városi képviselő testület f. hó 2-án tartott közgyűlésén hozott határozatszerint, előnyös fordulatnak nézelébe, az által, hogy fő-utcánk — az évek óta hangzatosított közóhaj szerint — jövőre téglajárdával láttatik el. Tehát — még egy czudar csizmarontó tél — aztán csupa öröm, csupa kéj — már t. i. azok számára, kiknek a fő-utcán kívül dolguk másutt nincs. — Mi azt hisszük, célszerű lenne a fő-utcaról minden népiskoláig is rakni egy téglajárdát; így legalább a mellék utcák látogatottabbjain is segítve lenne.

— *Mükedvelőink* a hosszú pihenés után, előadásokra készülnek. Hírszerint f. hó végén mutatják be újból magukat egy énekes bohózat, — s pár könnyű vigjátékban. Minden esetre örömmel fogadjuk ezen, egyhangu társadalmi életünkre élénken kiható mozgalmat.

— *Egy néma* irányában hívjuk fel előjáróságunk figyelmét, egy néma irányában,

szersmind igen sok fájdalmat is okozott, melyeket sohasem éreztem volna, ha más embertársaim java és szenvedése nem fekiüdt volna annyira szívemen. Gondolkodásomnál fogva mindig igen mély fájdalom szállt meg, valahányszor visszasságot tapasztaltam a házi vagy iskolai nevelésben, a nélkül, hogy csak bele is szólhattam volna; fájt, mikor láttam, hogy a keresztyének gyermekei minden foglalkozás nélkül az utcán kóborolnak, rosztat látnak, rosztat hallnak és rosztat tesznek; fájt, mikor az egyházban és iskolában oly sok károsat és szégyenleteset tapasztaltam, és nem birtam rajta segíteni, sőt hogy az, amit én teljes erőm megfeszítésével nagy nehezen megszünttettem vagy behoztam, ismét visszaállított vagy megszünttetett, szóval a visszaélések megújítottak. Exempla sunt odiosa. Csak egyetlen egy tény akartok e helyt felhozni.

Talán én voltam az első, aki a parasztnép javára (mely gyakran tudatlanságból s ebből folyó vigyázatlanságból szokott a leg-súlyosabb betegségbe és viszás eljárás folytán a halál martalékául esni) a közönségesen előforduló betegségek okairól és gyógyeszközzeiről szóló tant vittem be egyházzam népis-koláiba, az által, hogy leirattam és magyaráztattam a diatetikus szabályokat. S nemcsak az iskoláta, hanem feltűnőbb haláleseteknél még a halotti prédikációimba is beleszórtam a pusztító betegségek elhárításáról szóló nézeteimet. És mennyire örült a lel-kem, midőn fáradozásokom gyümölcsét itt-ott tapasztaltam; mennyire örültem, midőn dr. Faust egészségügyi katechismust irt a köznép számára és azt magyar és tót nyelvre lefordítván bevezethettem a mi iskoláinkba! De ismét milyen fájdalmat kellett éreznem, midőn meg kellett érnem és túrnöm azt, hogy

az én általam felemelt iskolák felügyeletét kivették kezeimből, s egy Belopotoczki János nevű csizmadiaira ruházták, aki aztán kiküszöbölte a diatetikát és helyébe egy osztályban a *mythologiat* hozatta be! mely csak felsőbb iskolákba való.

„Aki érez, az cselekedjék, és segítsen amint lehet.“

Aki nem tud érezni, az legalább hagyja a jót És ne harcoljon ellenségekpen azokkal, Kik többet adnak tette, mint az üres szóra.“ (Gemeinnützigke Blätter.) (1814. szept. 22.)

Hasonlóképen nagynehezen sikerült megszüntetnem a halotti búcsúztatókat, melyeket a tanítók szoktak volt elmondani, és melyekben gyakran 40, 50, 60 rokon és távollevő barától búcsúzott az illető halott, mi által az iskolai tanítás, különösen a rövid téli napokon sokat szenvedett, s más kü-lömben is igen káros hatásuk valának. — Az nagy szerencse volt, hogy sikerült! De fájdalom! ezen roszt szokást is feljuttatták az iskolák és az erkölcsiség rovására, mert a búcsúztatókban igen gyakran hazugságokat is el kellett mondani. S én kénytelen voltam ezt a lelketlen fecsegést szó nélkül túrni, mert az valótak, hogy a tanítók jövedelmét irtgylem — ami pedig mindig távol volt lelkeimtől.

Ismertem egy — nem rég elhalt — nyolczvan éves tanítót, aki azt szokta vala mondani, hogy semmiféle bűneit nem sajnálja annyira, mint azt, hogy a búcsúztató ver-sekben lelkiismerete ellenére oly gyakran és oly orcáztalanul volt kénytelen hazudni. És ezért a hazugságért a tanítók külön fizetést kapnak, s az előjárók szó nélkül hallgatnak, hallgatniok kell, mert a szó mitem használ.

Gyakran nagy fájdalommal szemlélttem, hogy a nép a természet nem ismerése miatt szenved; akartam volna, de nem birtam segíteni, mert hiányzott a fogékonyaság a jó tanács megértéséhez, elfogadásához és köve-téséhez. Ezért behoztam a természeti tárgyakról szóló oktatást.

Hajmeresztő rendtelenségeket kellett tapasztalnom csak azért, mert nem volt városi rendőrségünk. Tizenöt esztendeig dolgoztam egy „falusi rendőrség“ mely minden esetekre, minden időre, körülményekhez és szükségekhez alkalmazva, képes leendett a főbb visszaéléseknek és bajoknak elejét venni; de javaslataim — mint pia desideria — használatlanul maradtak. Lásd Landmann. 135—177. l.

Kénytelen voltam nézni, sőt túrni a falusi előjárók impertinentiáját és kihívó magaviseletét, midőn oly hivatalokba tétettek, melyeknek fontosságáról és kötelességeiről soha nem gondolkodtak, s melyeket rosztul, gyakran hűtlenül töltöttek be. l. Landmann 7. l.

S lehet-e csodálkozni azon, ha az ember büszkévé, gorombává, kihívóvá és impertinenssé válik, mikor a *biró pálezzát és hatalmat minden instruktio, minden előirt szabály nélkül adják kezébe*, hogy kényekedve szerint uralkodjék néhány ezer ember felett?

Szenvedéseim nagyban szaporodtak az által, hogy azon jót, melyet én elismert tekintélyű írőköl, utazásaimból és saját tapasztalásom után jónak, s hazámra és az emberiségre nézve hasznosak ismervén fel, valósítani igyekeztem, nem birtam keresztül vinni, — mert az előjárók gyakran, ah oly gyakran! nem akarták elfogadni, s utamba nehézségeket gördítettek mind az egyházi és iskolai, mind a községi téren. Exempla sunt

odiosa. — De még nagyobbak voltak szenvedéseim akkor, midőn a már egyszer behozott és valóított jót újra elvetni, s helyébe a rosztat vissza állítva látni kényteleníttem.

Az iskolás gyermekeknek érteleml nélküli után beszélesztés, az olvasóknak és imádkozóknak — mint valami fecsegő gépeknak — a tanító taktusverése szerinti mondókáit órákon keresztül kellett hallgatnom, — és aztán látnom a tanítóknak elégedett arcját, midőn (quasi re bene gesta) kimentek az iskolából, mintha csak azt akarták volna mondani büszkén: nézzetek ide, ezeket a fecsegő gépeket *Mi* (nos, Dei gratia Rectores) tanítók hoztuk be cum applausu plebis a 19. század első tizedében, a te szív és értelem-képző érengyakorlataid helyett, a te realis tudományaid helyett az evang. keresztyén iskolák javára!

A jénai mineralogiai társulat diplomája.

A jénai mineralogia tudós társaság diplomáját 1798. april 3-án kaptam kezembe; s ez által felbátorítottam arra, hogy a meny-nyre lehet e szakban is megkísértem erőmet. E részbeni munkám sem volt egészen haszontalan és áldás nélküli, különösen az e vidéken terméketlennek tartott székesföldök felhasználása körül (melyből a magyar narum szikso gyűjtetik.) Egy tudós azt szokta mondani: Th. ott is keres, a hol az isten és a természet semmit sem tett; — és ime én ott is az istennek áldását fedezem fel, a hova e tudós szerint az isten és a természet semmit sem tett. Egy másik tudós még tovább ment, midőn ezt mondotta: ha maga az istennek fia Jézus Krisztus azt állítaná, hogy a székesföldet lehet termővé tenni, még akkor sem hinném! Mit tegyünk a ilyen tudósokkal, a kiknél az előítélet oly mély gyökereket vert!?

(Folytatjuk.)

melynek kigyógyultát a félváros várja epedve. Értjük a kath. kuka toronyórát, mely, mint ilyen, valódi szégyenére válik városunknak, holott kevés költséggel helyre állítható lenne. „Emlékeztést, emlékeztést neki!”

— Őszi buza-vetéseink a rozsdá által oly annyira megromlottak már is, hogy sok helyen ujonnan kelle vetni; — repce-vetéseink ellenben a legszebbek, s erős fejlődésükkel azt a reményt nyújtják, hogy a telet a kifagyás veszélye nélkül állják ki. —

— Gyorslábú fiataljaink már készül karnevál herceg illő fogadására; s azt határozza, hogy mint testület a farsang alatt két fényes bált adand, egyet elején, egyet végén; mindkettőt játékonnyal kötvén össze.

Felelet.

A „Békés” 35-ik számában megjelent s a sz.-andrás népkör által hozzánt intézett négy kérdésre!

Az 1-sőre: azért rendeltetek be általam az állítólagos tolvajok nov. 19-re a község házához, mert szándékom volt — ha csak valami vételen akadály közbe nem jön — azon napra Szent-Andráson megjelenni s a kérdéses ügyben a kellő vizsgálatot megtartani. Hogy éppen a kitűzött napra meg nem jelentem, annak oka az, mert egy más hasznát nem szenvedő sertéslopási flagrans ügyben Szarvason vissza tartattam. Midőn a sor rá következik fog általam elintéztetni — külföldben csekély — tolvajszági ügyet, reményem a károsok megalégedésére elintézem.

2-ikra: Azért rendeltet vizsgálatot Szent-Andráson és nem saját kényelmem szerint lakhelyemre Szarvasra, mert hisz minden ember, kinek csak némi fogalma van a bünyvadi vizsgálatról tudja azt, hogy a bünyvadi vizsgálat legcélszerűbben az elkövetett bűntény színhelyén ejthető meg.

3-ikra: Ezen együgyű kérdésre minden elfogulatlan ember megfelelhet magának; — mert éppen abból, hogy a vizsgálatra határnapot tűztem ki, kitészik az, hogy az ügyet „agyon hallgatni” nem akartam. — Arról azonban nem tehetek, hogy a kérdéses ügy-

nél nekem még más fontosabb és sürgősebb kötelességeim is vannak. De hát ehhez egy kis belátás és méltányosság is megkívántatik!

4-ikre: E kérdésre a kellő felelet — a tény állás előadásával — már az előbbi 3 pontban foglaltatván, minden további szószaporítás feleslegessé vált. — Egyébiránt szomorú dolog, hogyha egy közhivatalnok, azért mert egy határnapra meg nem jelenhetett a nélkül, hogy tőle azért előbb felvilágosítás kéretnék, mindjárt pellengérré állítatik.

Korpos Gyalay Benő.
szarvasi járásrendbízott.

— A békésmegyei gazdasági egylet igazgató választmánya f. év és hó 16-kán Gyulán d. u. 3 órakor a megye termében ülést tartand, melynek tárgyai: pénztári jelentés, alapszabályok változtatása, indítványok stb. A választmányi tagok megjelenni kéretnek. — Gerendás december 5-én 1872. — Elnöki megbízásból: **Mokry Sámuel** titkár.

A b.-csabai takarékpénztár forgalmi kimutatása 1872. évi november hóról:

Bevétel:	
Maradvány október hóról	11078.69
Alaptőke	40.—
Takarékbetét	26848.—
Bankváltó	40947.—
Zálogkölcson	4890.—
Kamat	2469.71
Üzletkölcson	23.29
Tartalék alap	9.—
Kölcson számla	52000.—
Folyó számla	3.42
Összesen	138309.11
Kiadás:	
Bankváltó	61885.—
Takarékbetét	4561.78
Zálogkölcson	7187.—
Kamat	1578.49
Üzletkölcson	432.18
Felszerelés	10.20
Kölcson számla	46063.45
Pénztári készlet 1872. nov. 30-án	16591.1
Összesen	138309.11

Hetivásári tudósítás.

Gyula december 13-án. A folytonosan tartós szép őszi napokat e héten esőzés váltán fel, mely által az utak némileg megromolván, az hetivásárunkon is látható volt miután az élénkesség és forgalom tekintetében négyedrésnyire szállott alá az előbbiekhöz képest. — A házi fogyasztásra vásárolt buza ára 7—10.50 krig tehető, míg árpa 4—4.50, kukorica 5—5.80 krig. — Kővér sertés 22—28 krig fontonként, általános vételnél még olcsóbb a vételi szerencséjéhez képest.

Nyílt tér.

Van szerencsénk a n. é. közönség figyelmébe ajánlani

karácsonyi, uj-évi és névnap

ajándék tárgyakból kiállított raktárunkat: u. m. **GYERMEKEKNEK** szekrényben levő és társasági játékok, kardok, fővegek, löfégyverek, mindenféle állatok, falovak minden nagyságban, kocsik, ostorok és trombiták, üveg és érc zongorák, siró, alvó és öltözött hajás babák, szoba burtozat és konyha készlet, **KARACSONYFA** díszítések.

HÖLGYEKNEK varró eszközök, ékszer, illatszer-állványok és szekrények, látogatójegy tálcák és dolgozó kosarak, atrapes és bonbonierek, virág poharak, varró- és tolette asztalok tükrökkel; **ÉKSZEREK**: broche fülbevalók és karékek, talmi, jett és kauschukból, fényképi album minden nagyságban, zenével és a nélkül; Iró szekrények és kúvárok, kezdet- és kész kézimunkák, alpaka ezüst tálcák, gyertyatartók, tükrök, czukorszelenček és czukorfogók, díszes bronce tárgyak szobaállványra.

URAKNAK dohányzó-eszközök, szivar- és dohányállványok, gyufa- és hamutartóval, mindennemű szivar, pálinka és tea szekrények, — pipaasztalok, íróasztali komplett készlet, kiállítva, gyertya-, tinta-, gyufa- és porzórtartó, pennaállvány, tok, törölő, óratartó, hőmérő és level nehezítők; — pénz-, level-, és szivartárczák, uti necessairek, dohány és szivar tájékpipák, szopókák, pipaállványok, mindennemű uti bőröndök.

Level papírok díszes név betűkkel, látogatójegyek kívánat szerint.
Ezen osztályhoz tartozó raktárunk még számtalan tárgyakat tartalmaz, melyek a hely szűke miatt elő nem sorolhatók.

Postai rendelvényeket a legpontosabban teljesítünk.

Fiók raktárt az ünnepi időnyire felállítottunk

Csabán Piller testvéreknél
főtér Ostasz-féle házban
A n. é. közönség szives bizalmát kikérve.

Obetko és Erney

Aradon, főtér 39. szám.

Titkos betegségeket és tehetetlenséget (elgyengült férfirerőt)

gyógyít gyökeresen fényes és tartós siker biztosítása mellett

Dr. Handler Mór

orvos-sebész tudor, szülés és szemész
Rendel naponként délelőtt 11-től 1 óráig, és délután 3-tól 5-ig.
Lakik Pesten, Lipótváros, Nádorutca 13. szám, 1-ső emelet 14. szám.

Díjjal ellátott levelekre válasz azonnal adatik, kívánatra külön órában is rendelkeznek. 94) 9-16

Haszonbér.

A méltóságos gróf Wenckheim család közös birtokát képező csorvási vendéglő; továbbá a régi csorvási csárda, az ezzel járó, mintegy 10 hold föld és italmérsi jog, együttesen — melyekért eddig évi 1200 frt fizetett — zárt ajánlat utján 1873-ik évi ápril 24-étől számítva három évre bérbe adatnak.

A bérleni szándékozók zárt ajánlatokat 1873. évi január 1-ig alulírott-hoz küldjék be.

Kelt Gyulán 1872. nov. 28.

Zöldi János
ügyvéd.

Kiadó tulajdonos és felelős szerkesztő:
Dobay János.

HIRDETÉSEK.

Őszi és téli árak OBETKO és ERNYEI

kereskedésében Aradon.

Egészségi alsó ingek férfiaknak pamutból 1.20, 1.50, gyapotból 1.80, 2—2.50, 3 frt.
Alsó meleg nadrágok hasonló arányban.
Gyomor- és has-melegítők gyapotból Cholera ellen 1.50, 2—2.50.
Nemez talpak lábbelikbe 50, 60 kr. párja.
Harisnyák gyapotból férfiaknak és hölgyeknek 50, 60, 80 kr., 1—1.50 kr. Gyermekeknek 25, 30, 40 kr.
Nyak chavelok gyapotból horgolva, férfiak és hölgyeknek 50, 80 kr., 1, 1.50, 2 frt.
Lábszár melegítők berlini pamutból horgolva, (Gamaschen) gyermekeknek 60, 80 kr., 1 frt, hölgyeknek 1.20, 1.50 kr.
Gyermek fejkötők harrasból 35, 40, 50 kr.
Capichonok és Baschlikok gyermekeknek 1.25, 1.50, 2 frt, hölgyeknek 2.50 kr. 3, 4, 5 frt.
Gyermek ruhácskák harrasból 1—5 évesig 1.50, 2, 2.50, 3 frt.
Keztyűk posztóból gyermekeknek 20, 25, 30 kr., férfiak és hölgyekéek 50, 70, 80 kr., 1 frt.
Kézlelők harrasból 20, 30, 50, 80 kr., 1 frt.

Özbőr keztyűk világos sárga és hamuszín bőrből, férfiak és hölgyeknek 1—1.20, 1.50 kr.
Valódi szarvasbőr férfi keztyűk 1.50, 2, 2.20 kr.
Katonai keztyűk 70, 90 kr., 1 frt.
Pragai glacé keztyűk urak és hölgyeknek 75, 90 kr., 1 frt.
Valódi párisi Jouvin-féle dupla varrásu glacé keztyűk 1 pár 1.40 kr.
Téli sapkák fiuknak 1—1.20, férfiaknak 1.50, 1.80, 2 frt.
Posztó kalapok zöld szegélyel fiuknak 2 frt férfiaknak 2.50, 2.70.
Védő szarvak férfiaknak (gamaschen) orosz lackból 4.50, 5 frt.
Eső köpenyek férfiaknak vízhatlan szövethől 8, 10, 12, 16 frt.
Lábbelik nemezből gyermekeknek 1—5 évesig 1—1.20, 1.50 kr.
Körül bürözött lábbelik hölgyeknek meleg béléssel 1.50, 1.75, 2—2.50 kr., finomabb 4.50, 5 frt.
Bőr topánok, magasak, füző- és ruganyal hölgyeknek 3.75 kr. borjubőrből, szegzett talppal 4—4.35, 5.50 kr.

Brünell magas női topánok 2.80—3 frt, bársonyból 3.50, 3.80 kr., finomak 4.50—5 frt.
Brünell ruganyos női topánok flanell béléssel 3.50—4 frt.
Női és férfi reggeli cipők minden fajták.
Szegzett talpu füzös és ruganyos gyermek topánok **réz-orr**al felettebb tartósak 3—6 évesig 2.50, 2.80, 3—50 kr. és 5—12 évesig 3.80—4 frt.
Szövet és bársony gyermek topánok hasonló arányban.
Férfi topánok borjubőr 5—5.50, 6 frt, dupla talppal 6.50—7 frt, egész finomak, orosz lack, sima bagaria, antilope bőr és parafa talppal 8—8.50, 9 frt.
Fü topánok borju bőrből 4—6 évesig 2.80, 3—3.50 kr. 8—12 évesig 4—4.80, 5 frt.
Férfi és fiu csizmák.
Utazó kalap csizmák 1.50, 2—3.50 krig.
Esőernyők pamutból 1.30, 1.50, 2—2.50 kr., alpaccából 3—3.50, 4 frt, selyemből 5.50, 6, 8, 10 frt.
Utazó- és takarózkodó pokróczok 3.50, 4.50, 5.50 kr.
Utazó plaidek 8.50, 10.50, 12 frt.
Utazó kofferok 3—3.50, 4, 5, 6 frt.
Uti táskák szövethől 1.50, 2—2.50 kr., bőrből 3.50, 4, 5 frttől felfelé.
Vadászati készletek percussio és Lefaucheux fegyverekhez
Vadászati táskák, székek, butykosok és kurtók.

Ablak redők, (rouleaux) fából szövve, különösen téli ablakokhoz ajánlatok, virágos és simák, árak kezdődnek 3.50 frttől felfelé, rendelésnél az ablak széle és hossza megmérése szükséges.
Soda-víz készítő gépek, melyekben a legrövidebb idő alatt mindennemű moussirozó ital készíthető, árak: 10, 11, 12 frt.
Orosz kemények, füst vezetők, melyek a kéményt nemcsak kigyuladástól biztosítják, hanem a füstöt a legnagyobb épületből is kivonják, dbja 20 frt.
Viaszos vásznak butorokra és asztalokra.
Vízhatlan lepedők gyermekeknek és betegeknek ágyába rőf számára.
Mindennemű fehérneműk. Férfi ingek és galérok, női nyakkendők és csokrok.
Varró tűk és gépi czernák, himző és horgoló pamutok, mindennemű sínórok csipkék és ruha diszrojtók.
Függöny-tartók és bojtok minden színben, párja 50, 60, 80 kr.
Optikai tárgyak, u. mint színházi látszóvevek 2.50—20 frtig. Távcsovek, szemüvegek, nagytű mikroszkopok, hőmérők és mindennemű bor- és szesz-mértékek.
Toilett tárgyak.

Postai rendelvények gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Bármily nem tetsző tárgy kicseréltetik. 108) 2—10

Sót darálva

csak nálam lehet a legapróbb és legfehérebbet **7 krjával fontját** minden mennyiségben venni, úgy szinte naponta ujon süített **fehér és fekete kenyeret.**

Üzletem a főútszán Deimel-féle házban, Orley ur gyógyszerárára mellett.

Kauders.

111) 2—3

Karácsonyi és uj-évi ajándékul!!

ajánljuk ujonnan rendezett raktárunkban a legújabb **disz-, norinbergi,** ugyszinte **faragott és esztergályos** műveket, **escebebecsüket és bőrárukat.** Továbbá a legújabb porcellán, üveg, pakfong, china-ezüst, bronz tárgyakat és talmi arany ékszereket.

Minden korú gyermekek részére: a legújabb játékszereket és hasznos cikkekét.

Vadászat kedvelőknek raktárunkban ajánljuk revolver és Lefaucheux töltényeket, vadásztáskákat és gyutacstartókat s más vadász tárgyakat.

Ajánljuk még a téli időnyire nagy választékban **szövött árukat,** mint: **harisnyák, gombolytúk (gamasche),** berlini kendőket, schawlokat, baschlik, főkötőket, duxi mellények, nadrágok, flanell ingeket, hasmelegítő, vadász-harisnya, botoschokat, posztó és szarvasbőr kesztyűket — a legszivesebb szolgálattal és jutányos áron.

Vidéki megrendelések gyorsan teljesítetnek.

Silberstein testvérek
Gyulán.

109) 2—3

Regale bérbeadás.

Békés megyebeli Szarvas városábani regale birtokosság részéről a heti és országos vásári jog jövő 1873-ik évi január 1-ső napjától számítandó három évre a nevezett birtokosság pénztári szobájában f. é. december 19-én d. e. 9 órakor nyilvános árverés utján a legtöbbet ígérőnek bérbe fog adatni. Vállalkozók a közelebbi feltételeket Szarvason Thury János közbirtokossági pénztárnok urnál tudhatják meg. 110) 2—3

Szerkesztő

Dobay János
nyomd
saját ház

Kiadó hiv

Winkle Gábor
árus üz
főtér, Prá

Előfiz

„B É

1873-ik é

Előfizetési ár

A „Békés” uj
ve, az eddigi r
alakban fog meg
marad — mint a
— a régi.

A gyűjtő iver
tek szét eddigi
azokat ismerők
eredményt — ha
hó 20-ig velem
radjon a fogana
kellő időben int
Alább közlöm
kiknek előfizetés
terjednek, hozzá
sziveskedjenek
vagy másik gyű
azok rendes év
terjedjenek, neh
tévedésre szolgál
A pontos meg
gondjaim közö
T. gyűjtők 8 e
vagy annak árát
Eddigi szives p
nek és munkatár
kijelentem.
Gyulán decemb

Megyei mu

A gyulai iskola
teményt foglal m
szetrajzi és köny
A régészeti tár
mek teszik ki, m
képviselve:

1. hun pénz 1
2. romai és by
3. árpád-kori
4. vegyes-korsz
5. osztrák-korsz
6. erdélyi fejed
7. német-osztrál

88 réz;

8. más külföldi 2

Összes darabszá

Emlékérem 30-

Egyéb régiség

fényűzési stb esz

összesen mintegy

A természetrajz

ország mintegy 30

fajjal szerepel. —

szerte ismert term

által ajándékozott

belföldi növényfaj

százra fölmenő e

— az ásványtár

vidékekről beszer